

Klimat och miljöpolitiskt program

2019-2024

Antaget av kommunfullmäktige 29 april, 2019 § 70

Innehållsförteckning

Klimat och miljöpolitiska program.....	1
Innehållsförteckning	2
1 Inledning	3
1.1 Hållbar utveckling	3
1.2 Vår vision.....	3
1.3 För-dig-perspektivet – vår gemensamma värdegrund	4
1.4 Kommunens strategiska mål och indikatorer.....	4
2 Nulägesbeskrivning	5
2.1 Verksamhetens organisering och arbetsinnehåll.....	5
2.2 Omvärldsanalys	8
2.3 Politiska viljeinriktningar.....	11
3 Politiska mål och indikatorer för programperioden år 2018-2024.....	14
3.1 Mål Begränsad klimatpåverkan	14
3.2 Mål Gifrfri miljö.....	16
3.3 Mål Levande sjöar och vattendrag	17
3.4 Mål Grundvatten av god kvalitet.....	18
3.5 Mål Levande skogar.....	19
3.6 Mål God bebyggd miljö.....	19
3.7 Mål Ett rikt odlingslandskap.....	20

1 Inledning

Klimat och miljöpolitiska programmet tar sin utgångspunkt i Götene kommuns gällande översiktsplan samt lagar och styrdokument som är av betydelse för programområdet. Genom klimat och miljöpolitiska programmet beskrivs den politiska styrningen av vad Götene kommun ska uppnå inom detta område under tidsperioden 2019-2024. Klimat och miljöpolitiska programmet är utarbetat av Kommunstyrelsen och antogs av kommunfullmäktige den 29 april, 2019. Klimat och miljöpolitiska programmet ska vara ett för berörda verksamheter känt och tydligt redskap för målstyrning. Det politiska programmet ska vara ett värdefullt arbetsredskap för verksamhetsplanering, genomförande, utvärdering, analys och utveckling.

1.1 Hållbar utveckling

Detta politiska program tar hänsyn till en samhällelig hållbar utveckling - att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Hållbar utveckling handlar om att långsiktigt bevara vattens, jordens och övriga ekosystems produktionsförmåga och att minska den negativa påverkan på naturen och människors hälsa.

Hållbarheten gäller tre olika dimensioner:

- Social hållbarhet, som handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls.
- Miljömässig hållbarhet, som handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.
- Ekonomisk hållbarhet, som handlar om att motverka fattigdom, och att alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordklotets ändliga resurser, det vill säga en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten.

1.2 Vår vision

Bo i Götene - lev i världen är Götene kommuns vision. Den ger uttryck för viljan att skapa goda miljöer för boende och arbete samtidigt som den pekar på vikten av att utveckla fysiska, kulturella och virtuella förbindelser med omvärlden.

1.3 För-dig-perspektivet - vår gemensamma värdegrund

Vår värdegrund kallas För-dig-perspektivet. För-dig-perspektivet beskriver hur personer som bor i, besöker eller verkar i kommunen ska vara i centrum för kommunens beslut och handlingar. Personen ska uppleva ett bemötande som:

- Stärker din Förmåga
- Tror på Öppenhet
- Respekterar dig
- Din Delaktighet är viktig
- Sätter Individen i centrum
- Skapar Glädje

1.4 Kommunens strategiska mål och indikatorer

Det politiska programmet tar hänsyn till kommunens strategiska mål; Strategiska mål är politiskt prioriterade mål för mandatperioden. De strategiska målen är utvalda för att de är viktiga och kräver förbättring för att nå visionen. Kommunfullmäktige fastställer kommunövergripande strategiska mål.

Till de strategiska målen kopplas indikatorer. Indikatorerna beskriver vilket resultat man vill uppnå och används i uppföljningen av hur väl målen har uppnåtts.

Kommunfullmäktiges nuvarande strategiska mål är:

- Götene kommun är en klimat- och miljömedveten kommun.
- Götene kommun är ett tillgängligt samhälle för alla.
- Götene kommun arbetar för en hållbar tillväxt som gör att människor vill bo och verka här.
- Götene kommun är en attraktiv arbetsgivare med tydligt ledarskap och stolta medarbetare.
- Götene kommun har ett socioekonomiskt perspektiv som främjar barns och unga vuxnas hälsa och det friska åldrandet.
- Götene kommuns medborgare har inflytande och delaktighet och får ett bemötande av högsta klass.
- Götene kommun stödjer en god folkhälsoutveckling och förbättrad livskvalitet för kommunens invånare genom förebyggande och hälsofrämjande insatser i samverkan.

2 Nulägesbeskrivning

Götene kommuns huvudsakliga syfte inom klimat och miljöområdet är att erbjuda våra kommuninvånare en hållbar livsmiljö. Götene kommuns klimat- och miljöpolitiska program har som syfte att:

- Redovisa den politiska viljeinriktning som vägleder kommunens verksamheter till ett långsiktigt och målmedvetet klimat- och miljöarbete.
- Synliggöra Götene kommuns relation till Sveriges miljömål och till Västra Götalands regionala arbete för hållbar utveckling och klimatanpassning.

2.1 Verksamhetens organisering och arbetsinnehåll

Utöver kommunstyrelsens övergripande ansvarsområde för klimat och miljö har samtliga nämnder ansvar inom området. En särskild energi- och klimatplan antogs av kommunfullmäktige 25 februari 2013.

Kommunens verksamheter

De kommunala verksamheter som i första hand omfattas av Klimat- och miljöpolitiska programmet är verksamheterna barnomsorg och skola, energi- och klimatrådgivning, fastighet, kostnaden, samhällsbyggnad, upphandling och de kommunala bolagen Götene Vatten & Värme AB och AB GöteneBostäder. Övriga kommunala verksamheter ska agera på ett hållbart sätt i sin vardagsverksamhet och samverka med ovannämnda aktörer när så behövs.

Barnomsorg och skola

Götene kommun arbetar för att skapa trygga, säkra och utvecklande skolmiljöer, där barn och elever står i fokus. I alla tätorter finns det förskola och skola upp till årskurs 6. I Götene tätort finns en 7-9 skola. För kommunens grundskolor finns närhet till skolskogar som används både för naturlek och till ämneslärande.

Energi- och klimatrådgivning

2017 etablerades ett samarbete mellan fem kommuner efter förändrade regler för finansiering för energi- och klimatrådgivningen. Rådgivningen är en kostnadsfri och kommersiellt oberoende tjänst som riktar sig till hushåll, företag, bostadsrättsföreningar och organisationer. Rådgivning kan ske via telefon, e-post eller personligt besök.

Fastighetsförvaltning - Service och Teknik Skara-Götene

Kommunens fastighetsförvaltning har sedan ett antal år arbetat mot de målsättningar som anges av kommunens strategi för energieffektivisering som antogs av kommunfullmäktige 2011. Där anges framförallt att målet är att effektivisera fastigheternas energianvändning så att användningen av värme och el minskar med 20 % från utgångsåret 2009 till år 2020.

Kostenheten i Götene-Skara kommun

Götene och Skara kommuner har en gemensam kost och lokalvårdsorganisation. Denna organisation ingår i förvaltningen för Service & Teknik, Skara kommun. Kostenheten i Skara-Götene satsar på klimatsmart mat och fortsätter arbetet med miljömässig hållbar utveckling. Kostenheten vill genom hållbara vanor vara ett föredöme som stärker normer och värderingar.

Samhällsbyggnadsenheten

Götene kommuns samhällsbyggnadsenhet ansvarar för en mängd verksamhetsinriktningar som berör klimat- och miljöområdet. Enheten arbetar med översiktlig planering av mark- och vattenområden och framtida exploatering. Enhetens bygglovshandläggare hanterar bygglovsärenden som söks hos kommunens miljö- och bygglovnämnd. Tjänstemän på enheten ser till att kommunens skogar bedrivs som ett hållbart skogsbruk där en särskild skogsbruksplan har utarbetats som stöd för den årliga skogsskötseln. Samhällsbyggnadsenheter anordnar upplåtelse av jordbruksarrende på kommunal mark när jorden upplåts till brukande mot ersättning.

Sektor omsorg

Sektor omsorg arbetar aktivt med det strategiska målet att Götene kommun ska vara en klimat- och miljömedveten kommun. För att kommunen ska vara en förebild och minska klimatpåverkan och göra luften renare inriktar vi oss på att öka andelen miljöklassade leasingbilar, leasa in el-bilar, köpa in el-cyklar samt öka cyklandet i verksamheten.

Upphandling

Kommunerna Essunga, Grästorp, Götene, Lidköping, Skara och Vara har en gemensam upphandlingsenhet som ligger i Lidköping. De sköter samordning och ledning av upphandlingsverksamheten i de sex kommunerna och administrerar övergripande upphandlingsärenden. Lagen om offentlig upphandling (LOU) reglerar kommunens upphandling av varor, tjänster samt bygg- och anläggningsentreprenader och uppmuntrar till användning av upphandlingskriterier såsom klimatpåverkan och social miljömässig hållbarhet.

AB GöteneBostäder

Bolaget har till huvudföremål för sin verksamhet att svara för bostadsförsörjning inom Götene kommun jämte att förvärva, avyttra, äga, bebygga och förvalta fastigheter eller tomträtter med bostäder, affärslägenheter och därtill hörande kollektiva anordningar. Götenebostäder har som målsättning att främja miljöarbetet inom bolaget.

Götene Vatten och Värme AB

Götene Vatten och Värme AB (GVV) har tre verksamhetsområden: Fjärrvärme, renhållning och vatten och & avlopp. All verksamhet i Götene Vatten & Värme AB är finansierad via avgifter på de produkter och tjänster som bolaget säljer. Inga skatteintäkter går till bolagets verksamhet.

Sammanställning över kommunala verksamheter och dess huvudsakliga påverkan på Sveriges miljökvalitetsmål.

Miljömål	Barnomsorg och skola	Energi- och klimatrådgivning	Service- och teknik	Kost	Samhällsbyggnad	Omsorg	Upphandling	Götene Vatten & Värme AB	AB Götenebostäder
Begränsad klimatpåverkan	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Frisk luft					X	X	X	X	X
Bara naturlig försurning									
Giftfri miljö	X	X	X		X	X	X	X	X
Ingen övergödning					X			X	
Levande sjöar och vattendrag					X			X	
Grundvatten av god kvalitet								X	
Myllrande våtmarker					X			X	
Levande skogar			X		X			X	
Ett rikt odlingslandskap				X	X		X	X	
God bebyggd miljö	X	X	X		X	X	X	X	X
Ett rikt växt- och djurliv			X		X				
Levande kust och skärgård									X

2.2 Omvärldsanalys

Lagstiftning

Miljöbalken trädde i kraft 1 januari 1999. Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö. Många bestämmelser som ingick i tidigare miljölagstiftning har fått en vidare tillämpning i och med miljöbalken. Flera lagar är kopplade till miljöbalken, till exempel skogsvårdslagen, luftfartslagen och väglagen. Kopplingen innebär att lagen hänvisar till bestämmelser i miljöbalken, som ska tillämpas vid prövningar och bedömningar enligt lagen. Under 2017 beslutade riksdagen om nya klimatmål och en ny klimatlag. Klimatlagen ser till att regeringens klimatpolitik utgår ifrån klimatmålen och bestämmer hur arbetet ska bedrivas.

När en kommun upprättar eller ändrar en plan eller ett program, som krävs i lag eller annan författning, skall myndigheten eller kommunen göra en miljöbedömning av planen, programmet eller ändringen, om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas.

Ekonomiska faktorer, cirkulär ekonomi

Ofta förknippas begreppet *cirkulär ekonomi* med klimat och miljöinsatser. Cirkulär ekonomi är ett uttryck för ekonomiska modeller för affärsmöjligheter där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används snarare än linjära processer som hittills har varit dominerande. Cirkulär ekonomi är inspirerat av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska existera utan ses som en råvara. Därför designas produkterna så att de är lätta att återvinna. Biologiskt material ska kunna komposteras, och övrigt material designas så att det går att:

- återanvändas
- materialåtervinnas
- energiutvinnas

Affärsmoeller i en cirkulär ekonomi bidrar till att resurser används effektivt och mängden restprodukter som inte kan återanvändas blir minimal.

Kännetecknen för en cirkulär ekonomi är att:

- olika verksamheter integreras med varandra för att dra nytta av varandras restprodukter och restenergi.
- flera produktionsprocesser kombineras i samma värdekedja, olika produktionsprocesser tar tillvara varandras restmaterial.
- den drivs av förnybar energi och bygger på cirkulära tillgångar som biobaserade, förnybara och återvinningsbara material.
- tjänster och funktioner (leasing) används istället för produkter.

- grönare och effektivare produkter används (ekodesign).
- man förlänger livscykeln genom reparation, uppgradering och återförsäljning.
- man möjliggör gemensamt brukande och ägande av produkter så att de utnyttjas i högre grad.

Många av de problemområden som identifierats i Cirkulär Ekonomi och EU:s Färdplan för ett resurseffektivt Europa hanteras inom det svenska miljömålssystemet. Färdplanen har en tydligare koppling till ekonomi och stärkt konkurrenskraft.

Utmaningar och trender

Klimatförändringar som påverkar Götene kommun

I SMHI:s rapport gällande framtidens klimat i Västra Götaland (utkom 2015) förutspås ännu större förändrade nederbördsförhållanden, ökade dygnstemperaturer, förhöjda vattennivåer, ökad risk för ras och skred och mer frekventa extrema vädersituationer. En hel del av dessa klimatförändringar har redan skett i Götene kommun. Götene kommun behöver därför öka beredskapen och klargöra hur klimatförändringar och väderrelaterade händelser kan hanteras i tid med effektiva insatser och inom möjliga ekonomiska ramar.

Det handlar främst om anpassning av naturliga eller mänskliga system till en faktisk eller förväntad förändring i klimatet. Merparten av dessa anpassningar behöver ske i bebyggda områden eller vid infrastruktur som vägar och vid vattenflöden där exempelvis skyfall och erosion kan få en kraftig påverkan.

Under 2017 utkom SMHI:s rapport gällande beräkningar för Vänerns vattennivåer, tappningar, vattentemperaturer och is i Vänern.

De tydligaste förändringarna i Vänern och Göta älv i ett framtida klimat beräknas bli att:

- Det blir vanligare med låga nivåer i Vänern (sommartid).
- Det blir vanligare med höga nivåer i Vänern (vintertid).
- Det blir vanligare med låga tappningar i Göta älv (antal dagar per år).
- Det blir vanligare med höga tappningar i Göta älv (antal dagar per år).
- Det blir högre vattentemperaturer.
- Det blir kortare perioder med is.

Klimatanpassningsinsatser och åtgärder på läns-, mellankommunal- och kommunal nivå bör prioriteras utifrån kommunspecifika bedömningar. Detta för att kvalitetssäkra och lokalanpassa de åtgärder som utförs. Vissa åtgärder kan vara av löpande karaktär medan andra kan genomföras i projektform. De åtgärder som sker bör även ta hänsyn till gällande miljökvalitetsmål i Sverige. På det sättet kan genomförda åtgärder även förbättra kommunens totala miljöarbete.

2.3 Politiska viljeinriktningar Globalt, inom EU, Sverige eller Västra Götaland som berör Götene kommuns klimat- och miljöpolitiska program.

Globala målen och Agenda 2030

De globala målen och Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: de ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De globala målen antogs av världens stats- och regeringschefer vid FN:s toppmöte i New York, den 25 september 2015. Med sina 17 mål och 169 delmål är det den mest ambitiösa agenda för hållbar utveckling som någonsin har antagits. Fram till år 2030 ska den leda världen mot en fredlig och hållbar utveckling.

Ett exempel på hur de globala kan bli levande lokalt är genom Biosfärområdet Vänerskärsgården med Kinnekulle. Tillsammans med Lidköping och Mariestads kommuner verkar Götene kommun som modellområde för hållbar samhällsutveckling. Det innebär i praktiken att vi är en plats där olika metoder för hållbar utveckling kan testas i verkliga sammanhang. Insatserna ska främja naturvård, samhällsutveckling, forskning och utbildning.

Sveriges klimat- och nationella miljömål

De nationella miljömålen består av tre slags mål. Generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen. Ett generationsmål anger inriktningen för en samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen. Miljökvalitetsmål anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Etappmål anger steg på vägen till generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Ett viktigt syfte med generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen är att de ska vara vägledande för allas miljöarbete, såväl för regeringen som för myndigheter och övriga aktörer som exempelvis Sveriges kommuner. Generationsmålet anger den allmänna inriktningen på miljöarbetet. Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska nås inom en generation efter att systemet infördes år 1999. I regeringens proposition 2000/01:130 "Svenska miljömål - delmål och åtgärdsstrategier" preciserades att generationsmålet skulle vara uppfyllt år 2020.

Miljöpolitiken ska fokusera på att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.

- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Sveriges 16 miljö kvalitetsmål

Sveriges Miljö kvalitetsmål beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna för de 16 miljö kvalitetsmålen förtydligar målen och används i det löpande uppföljningsarbetet. Miljö kvalitetsmålen följs upp med en rapport varje år och en fördjupad utvärdering en gång per mandatperiod till regeringen.

Respektive myndighet ansvarar för uppföljningen av sina miljö kvalitetsmål. Naturvårdsverket sammanställer sedan uppföljningarna och lämnar en samlad redovisning till regeringen. De 16 miljö kvalitetsmålen i Sverige är:

Måluppfyllelsen för Sveriges 16 miljömål kommer inte att nå 2020

Endast Sveriges miljö kvalitetsmål Säker strålmiljö och Skyddande ozonskikt kommer att uppnås eller vara nära att uppnås till år 2020. Övriga 14 mål kommer troligtvis inte att nås. Därför har Sveriges regering och ansvariga statliga myndigheter under 2017-2018 gjort många insatser för att snabba upp åtgärdsarbetet. De åtgärder och styrmedel som nu är på plats i Sverige räcker inte för att nå riksdagens mål. De globala växthusgasutsläppen fortsätter att öka, trots att kraftfulla utsläppsminskningar i stället behövs.

Etappmålen för generations- och miljö kvalitetsmålen

Etappmålen ska underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. 28 etappmål har antagits av regeringen för miljö kvalitetsmålet. De 28 etappmålen är fördelade inom dessa fem områden: Begränsad klimatpåverkan, avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och luftföroreningar.

Etappmålen identifierar en önskad samhällsomställning. De är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljö kvalitetsmål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in. Etappmålen anger inte önskade tillstånd för miljön eftersom de läggs fast i miljö kvalitetsmålen med preciseringar.

Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om

Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Västra Götalandsregionen tog under 2017 fram ett dokument kallat "Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om". Dokumentet redovisar regionala prioriteringar, fokusområden, möjliga åtgärder/satsningar för att nå det regionala målet om ett fossiloberoende samhälle senast år 2030. Länsstyrelsen i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen (VGR) kommer arbeta utifrån fyra olika fokusområden:

Fokusområde 1	Hållbara transporter
Fokusområde 2	Klimatsmart och hälsosam mat
Fokusområde 3	Förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster
Fokusområde 4	Sunda och klimatsmarta bostäder och lokaler

Götene kommun kommer ta hänsyn till regionens arbete och fastslagna fokusområden och använda dessa i det lokala arbetet med att lokalt ställa om till en fossiloberoende kommun.

Åtta myndigheter tillsammans med länsstyrelserna ansvarar för att följa upp och utvärdera arbetet med miljömålen. Naturvårdverket ansvarar för att samordna om hur myndigheterna arbetar med miljömålen. För varje mål har riksdagen bestämt hur målet ska vara. Inom alla mål granskas tillståndet i miljön. Samhällets insats analyseras där olika åtgärder granskas för att se vilka olika åtgärder en viss effekt kan få på miljön. Den analysen ligger sedan till grund för hur målet kan nås.

Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland 2017-2020

Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland är ett regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2017-2020. Programmet är framtaget av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen i samverkan med Västra Götalandsregionen. Syftet med åtgärdsprogrammet är att vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till en ökad samverkan i det lokala och regionala miljöarbetet. Åtgärdsprogrammet fokuserar på fyra utmaningar för Västra Götaland:

- Minskad klimatpåverkan och ren luft
- Hållbar användning av vattenmiljöer
- Hållbart brukande av skog och odlingslandskap
- God boendemiljö och hållbar konsumtion

Inom varje utmaning finns åtgärder för lokala och regionala aktörer i Västra Götaland för att nå de regionala miljömålen. Kommunerna, Västra Götalandsregionen, universitet och högskolor, näringsliv, markägare, ideella organisationer, Skogsstyrelsen, Trafikverket och Länsstyrelsen är några viktiga aktörer för genomförandet.

Syftet med åtgärdsprogrammet är att det ska vägleda och stödja prioriteringar samt stimulera till en ökad samverkan i det lokala och regionala miljöarbetet. Flera åtgärder grundar sig på lagkrav medan andra åtgärder till större del är frivilliga. Under programmets period stödjer Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Västra Götalandsregionen arbetet genom att bidra till samverkan, följa upp åtgärderna och sprida goda exempel. Programmet innehåller 46 nya åtgärder som aktörerna kan åta sig att arbeta med.

3 Politiska mål och indikatorer för programperioden år 2019-2024

Politiska mål och indikatorer för programperioden 2018-2024

För att politiskt och verksamhetsmässigt kunna utveckla kommunens samhällsservice beskriver kommunens politiska program ett antal mål och indikatorer. De politiska målen beskriver olika områden som nuvarande politik anser viktiga att uppnå. Redovisade indikatorer beskriver önskvärda resultat på uppställda mål för den samhällsservice som det politiska programmet berör. Det kan exempelvis gälla verksamhetens kvalitet, effektivitet eller medborgares upplevelse av kommunens service.

3.1 Mål Begränsad klimatpåverkan

Det nationella målet är att energianvändningen 2030 ska vara 50 % effektivare än 2005, samt att fordonsflottan ska vara fossiloberoende. Minskad energianvändning kan uppnås genom energieffektivisering med bibehållen nytta och genom beteendeförändringar. Effektivisering kan till exempel åstadkommas genom förbättrad isolering av byggnader eller genom att välja mer energieffektiva installationer och apparater, bland annat för belysning och ventilation.

Ett väl fungerande och effektivt transportsystem är en förutsättning för en hållbar samhällsutveckling. Det finns dock stora utmaningar att lösa som har att göra med att resande och transporter ökar i ett fossilberoende transportsystem. Regeringen har fattat två beslut för att främja hållbara transporter i landsbygd. Det handlar om uppdrag till Trafikverket (2016) respektive Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI (2016). Uppdragen ska leda till ökad funktionalitet på banor utanför de stora stråken, samt till att locka fler resenärer att använda kollektivtrafiken på landsbygden.

En mängd åtgärder sker i Västra Götaland för en fossiloberoende framtid i Västra Götaland. Bland annat sker insatser för ett ökat kollektivt resande, ökad cykelpendling på bekostnad av bilresor.

Skaraborgs ojämna geografi och olika demografiska förutsättningar gör det svårt att betjäna Skaraborg med klassisk kollektivtrafik. Det finns därför stort behov av nya effektiva och innovativa lösningar för att öka möjligheterna att resa kollektivt på landsbygden.

Götene kommun ska aktivt medverka i olika studier, projekt och andra insatser för att pröva nya kollektivtrafiklösningar som exempelvis anropsstyrd trafik, bilpooler och nya former av samåkning. En hållbar transport ska i framtiden innebära en resa med så lite klimatpåverkan som möjligt. Ändrade resvanor kan ge minskade utsläpp. Hela kommunen ska ha möjlighet att vara delaktig i omställningen att fasa ut fossila bränslen och energieffektivisera i alla samhällsområden.

Kommunen har en viktig roll i klimatarbetet och kan på flera sätt driva på utvecklingen mot ett klimatvänligt samhälle. Genom god samhällsplanering kan kommunen skapa förutsättningar för människor att leva klimatsmart. Götene ska ligga i framkant som miljökommun. Götene ska därför bidra till en minskad övergödning och förbättrad ekologisk status. Det ska ske en minskning av koldioxidutsläppen och därmed en förbättring av luft- och vattenmiljön. En del av våra investeringar bör riktas mot insatser som bidrar till minskad miljöpåverkan och investeringsmedel bör avsättas för att nå våra miljö- och klimatmål. Minskad energianvändning inom kommunens verksamheter innebär att det behöver tillföras mindre energi vilket kan ge lägre utsläpp av bland annat koldioxid, kväveoxider, svaveldioxid och partiklar. Kommunens arbete med energieffektiviseringar är därför ett bra sätt att nå flera miljö kvalitetsmål.

All kommunal verksamhet ska bedriva ett systematiskt miljöarbete. Som organisation kan kommunen agera förebild och exempelvis ställa höga miljökrav vid upphandlingar av till exempel fordon, transporter, livsmedel och fortsätta energieffektivisera kommunens byggnader. Vid olika valmöjligheter bör man välja det alternativ som påverkar klimatet minst. Med effektivare teknik, mer förnybara drivmedel, smartare lösningar för logistik men också nya vanor, kan vi skapa både mer långsiktigt hållbara transporter och chans till nya jobb i Götene kommun. Maten står för en stor del av vår miljöpåverkan, både i form av utsläpp av olika växthusgaser och spridning av kemikalier. Den nationellt framtagna livsmedelsstrategin syftar till att öka livsmedelsproduktionen samtidigt som målet om bland annat begränsad klimatpåverkan ska nås. Hållbar mat borde vara självklart och det är ohållbart att vi idag nationellt slänger mer än en tredjedel av den mat som produceras. Götene kommun vill verka för en hållbar livsmedelsproduktion/konsumtion.

Indikatorer:

- Energieffektivisering ska ske vid kommunens fastigheter.
- Cykelplanen ska genomföras för att utveckla attraktiva, sammanhängande och säkra cykelstråk.
- Samtliga kommunala fordon ska drivas med förnybara och hållbara alternativ 2030.
- Användningen av fossila bränslen av egna och upphandlade transporter ska minska.
- Förutsättningar ska skapas för att andelen lokalproducerad förnyelsebar energi kan öka.
- Kommunen ska kartlägga sina verksamheter och minimera matsvinnet.
- Kommunen ska aktualisera sin energiplan, med mål om 100 % förnyelsebar energianvändning.
- Ett livsmedelspolitiskt program ska tas fram.
- Aktivt arbete sker för att resande och transporter ska bli mer miljö- och klimatsmarta.

3.2 Mål Giftfri miljö

Miljömålet giftfri miljö innebär att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte längre ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. År 2020 ska halterna av naturfrämmande ämnen vara nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystem ska vara försumbar.

Kemikalieproduktionen i världen ökar kraftigt. Miljö- och hälsoskadliga ämnen finns i stort sett i allting omkring oss i vardagen – i mat, kläder, möbler, byggmaterial, elektronik, hygienprodukter, smycken och leksaker. För många kemikalier saknas det fortfarande kunskap om hur de påverkar människors hälsa och miljön på lång sikt. Kemiska risker behöver förebyggas genom minskad användning av farliga ämnen och ökad kunskap om deras farliga egenskaper. Vi utsätts varje dag för olika ämnen som kan vara skadliga för hälsan, miljön och våra barn. Hormonstörande ämnen kan orsaka folkhälsosjukdomar som fetma, diabetes och hjärt-kärlsjukdomar samt föra det svårare att få barn. Miljömässiga bättre alternativ bör uppmuntras och att det miljöfarliga ska fasas ut.

I det regionala åtgärdsprogrammet för Västra Götaland 2017-2020 lyfts bland annat arbetet fram med att sanera förorenade områden för att bygga bostäder och att arbeta för en giftfri vardag. Detta för att skapa åtgärder som berör miljömålen god bebyggd miljö och giftfri miljö.

Kommunen har en viktig roll när det kommer till att rensa bort farliga och giftiga kemikalier från all verksamhet. Eftersom barns kroppar inte är färdigutvecklade är de extra känsliga för att utsättas för miljö- och hälsoskadliga ämnen. Därför ska barnen prioriteras i arbetet att skapa en giftfri miljö. Förskolor och skolor ska vara så giftfria som möjligt. Den tekniska infrastrukturen som avlopp och avfallshantering måste förse oss med resurssnåla och giftfria kretslopp. Vid byggande, upphandling och inköp och genom arbete i förskolor och skolor kan kommunen arbeta med åtgärder för att minska barns exponering för miljö- och hälsoskadliga ämnen.

Kommunen arbetar aktivt för minskad användning av skadliga kemikalier. Information och rådgivning till kommuninvånare är en viktig del av arbetet. Kommunala verksamheter ska vara ett föredöme i kretsloppstänkande och i arbetet mot giftfri miljö. Det ska vara enkelt i Götene kommun att lämna in farligt avfall så att halterna av miljöskadliga ämnen minimeras.

Indikatorer:

- Kommunens verksamheter ska vara så giftfria som möjligt så att människor och miljö inte påverkas negativt.
- Kunskapen om miljögifter i miljön och i människor ska öka.
- Användningen av bekämpningsmedel ska minska.
- Miljögifter i avloppsvatten och slam ska minska.

3.3 Mål Levande sjöar och vattendrag

Miljömålet levande sjöar och vattendrag innebär att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas.

Sjöar och vattendrag har en stor betydelse för den biologiska mångfalden. Samtidigt så använder vi människor vattnet på en mängd olika sätt. Här uppstår ibland konflikter mellan vår önskan att utnyttja vattenresurserna och att vilja skydda och bevara dem.

I Västra Götaland prioriteras åtgärder för att skydda och restaurera sjöar och vattendrag som har värdefulla natur- och kulturmiljöer. Västra Götaland anser även det viktigt att åtgärder sker för att öka omfattningen av ekologiska kantzoner längs sjöar och vattendrag och att öka möjligheten till miljöanpassat båtliv.

Götene kommun anser att den småskaliga vattenkraften är en resurs i det hållbara samhället som ska värnas och tas tillvara. Sjöar och vattendrag ska ha strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i grön infrastruktur. Strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för yrkes-, husbehovs- och fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv värnas och bibehålls.

Indikatorer:

- Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras.
- Mariedalsån/Råmmåns kulturmiljövärden och dess möjligheter till aktivt friluftsliv ska värnas.
- Götene kommun ska arbeta för att en våtmarkssatsning sker i kommunen med syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden och öka tillskottet till grundvattnet, bidra till biologisk mångfald och minskad övergödning.
- Skyddszoner längs åar och vattendrag ska inrättas på kommunens mark.

3.4 Mål Grundvatten av god kvalitet

Miljömålet grundvatten av god kvalitet innebär att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Att ha riklig tillgång till rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. Människan är beroende av dricksvatten och tillgången till grundvatten är viktig resurs för oss.

Grundvattentillgången påverkar också miljön för växter och djur i ytvattnet. Utsläpp av miljö- och hälsofarliga ämnen kan förorena grundvattnet. För att skydda det från föroreningar måste aktuella skyddsområden inrättas och alla måste vara varsamma i områden där föroreningar snabbt kan tränga ner till grundvattnet. Klimatförändringar och ökade översvänningsrisker kan medföra att förorenade områden påverkar grundvattnet. Klimatförändringar kan samtidigt också medföra en ökad efterfrågan på grundvatten.

Länsstyrelsen i Västra Götaland anser det viktigt att kommunerna kan säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Länsstyrelsen anser även det viktigt att upprätta och utveckla vatten- och avloppsplaner för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Götene kommuns dricksvatten kommer från Vänern och från grundvatten i någon form. Det är viktigt att kommunen driver ett brett åtgärdsarbete som syftar till att förebygga en försämring av grundvattnets kvalitet och uppmuntrar en hållbar användning av grundvattnet. De senaste åren har vi som flera delar av landet drabbats av vattenbrist sommartid, dessutom har vi stora problem med vattenkvaliteten i olika kommundelar, inte minst på Kinnekulle.

Kommunens långsiktiga planering kring vattenförsörjningen måste säkerställas för att beredskapen vid akuta lägen ska finnas. Det finns också ett stort behov av investeringar i VA-infrastruktur. Anläggningar och ledningar behöver ses över för att exempelvis förhindra spridningen av microplaster till våra vattendrag. Dessa kommer bland annat från däckslitage, tvätt av textilier som innehåller syntetfiber eller hygienartiklar med mikroplastartiklar. Det är idag oklart vilken effekt detta har på människor.

Indikatorer

- Kommunala vattentäkter ska ha fastställda skyddsområden
- En långsiktigt hållbar VA-plan ska finnas i kommunen.
- Vattenförsörjningsplan ska finnas i kommunen.
- Kommunen ska minska användning av miljöfarliga ämnen i kommunala verksamheter som riskerar att skada eller försämra grundvattnet i kommunen.
- Utbyggnaden av vatten och avlopp ska ske med utgångspunkt i ett kretsloppstänk och dagvattnet ska tas om hand på ett hållbart sätt för att skydda vattenkvaliteten och för att undvika lokala översvämningar.

3.5 Mål Levande skogar

Miljömålet levande skogar innebär att skogen och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

I det regionala åtgärdsprogrammet för ett hållbart Västra Götaland 2017-2020 påvisas vikten av att skydda värdefulla skogsområden och att tillämpa av ett hyggesfritt skogsbruk i de kommunala skogarna för att främja rekreations- och naturvärden.

De tätortsnära skogarna eller andra skogar i Götene kommun, där många människor vistas, kan behöva skötas med anpassade metoder för att bli mer attraktiva och tillgängliga. Skogen bör vårdas och brukas enligt principen frihet under ansvar, att det är möjligt att verka för skogsnäringsens utveckling samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras. Skogen har stor betydelse för friluftslivet och ska värnas och bibehållas.

Dessutom behöver mer hänsyn tas till kultur och fornlämningar i skogen. Att ha tillgång till en skolskog innebär att det finns en skog lättillgänglig nära skolan som kan användas till olika typer av undervisning och utomhuspedagogik. Natur- och kulturmiljövärden i skogen ska bevaras och det ska skapas förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av dessa värden.

Indikatorer

- Kommunen ska tillgängliggöra fler miljöer i våra tätortsnära skogar
- Kommunens skogar ska skötas på ett naturvänligt och för allmänheten tillgängligt sätt för ett utökat friluftsliv.
- Skogsbruksplanen förnyas regelbundet och klimatanpassas.

3.6 Mål God bebyggd miljö

Miljömålet god bebyggd miljö innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

I Västra Götaland prioriteras bland annat behovet av att sanera förorenade områden för att bygga bostäder och att skydda tätorters grönområden.

Bebyggelse, grönområden och andra offentliga platser samt transporter i Götene kommun ska samverka till en god samhällsstruktur. En hållbar bebyggelse innebär också en god inomhusmiljö. Bebyggelse ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Det innebär att miljö-

och naturvärden bibehålls och är nära och tillgängliga för invånarna. God bebyggd miljö utgår och stödjer människors behov, samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur. Infrastrukturen ska stödja denna utveckling och bidra till ett robust och hållbart samhälle genom en medveten planering. Miljöer med god infrastruktur drar till sig växande företag och då behövs det bostäder. Det gäller bland annat transporter, avfallshantering samt vatten- och avloppsförsörjning.

Det är viktigt att kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga. Gång- och cykelvägar ska vara attraktiva, säkra och effektiva. I många områden på landsbygden finns det god tillgång till naturliga natur- och grönområden. Vi har många kulturvärden i kommunen som behöver bevaras, användas och utvecklas. Den goda bebyggda miljön ska vara en hälsosam livsmiljö där man tar tillvara på kultur- och naturmiljön. Man måste även planera långsiktigt för en god resurshushållning med mark, vatten, energi och andra resurser.

En stor utmaning är att bevara de kvaliteter som gör kommunen attraktiv idag samtidigt som vi växer. Vid utbyggnad ska i första hand den befintliga infrastruktur och service som finns nyttjas. Ny mark ska endast tas i anspråk där det krävs för en ändamålsenlig utveckling av kommunens bebyggelsestruktur. När samhällsplaneringen integrerar energisystem, transporter, avfallshantering, kan val av lösningar styras så att resurs- och energianvändning samt klimatpåverkan minskar.

För att nå en långsiktig god bebyggd miljö i Götene krävs engagemang och handling från många aktörer och det krävs samverkan mellan kommuner, myndigheter och näringsliv. Men framför allt krävs tid och resurser.

Indikatorer

- Radon, fukt, mögel och buller ska minska då dessa faktorer påverkar hälsan negativt.
- Kommunen ska bedriva en hållbar bebyggelseplanering.
- Samhället ska anpassas till klimatförändringarna.
- Tillgång till tätortsnära rekreationsområden, t.ex. vatten, skogar och parkområden ska tillgodoses.
- En minskad energianvändning ska kunna ske i bostäder och lokaler.

3.7 Mål Ett rikt odlingslandskap

Det svenska miljömålet ett rikt odlingslandskap innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

I det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen 2017-2020 i Västra Götaland redovisas behov av att bevara jordbruksmark och att säkerställa möjligheterna för livsmedelsproduktion

och ekosystemtjänster. I åtgärdsprogrammet beskrivs även behovet av att stärka biologisk mångfald, kulturvärden och naturvårdande insatser i odlingslandskapet.

En stor del av kommunen består av odlingslandskap. Odlingslandskapet innehåller en stor del av vår flora och fauna. Främst finns arterna i slåtter- och betesmarker men även i till exempel vägrenar och våtmarker. Jordarna är bland de rikaste i landet och har en hög produktionsförmåga. Åkrar och betesmarker producerar mat till människor och djur.

Landskapet är ett resultat av människans brukande av markerna under flera tusen år. Det har förändrats när samhället förändrats, med den tekniska utvecklingen och förändrad befolkningsstorlek. I odlingslandskapet kan vi idag se spåren efter tidigare generationers odlarmöda. Här finns de första bofasta jordbrukarnas gravar som stensättningar, tusentals år gamla. Senare spår av markanvändningen är exempelvis odlingsrösen, stenmurar och diken. Odlingslandskapet är också de gamla trädens landskap. Här finns grova hagmarksträd med stora, breda kronor som visar att de vuxit i en öppen solbelyst miljö, ibland i flera hundra år.

Igenväxning på grund av utebliven hävd är ett av de största hoten mot ett rikt odlingslandskap. På ängs- och betesmarker leder det till att flera arter minskar. Till exempel fjärilar och bin. De höga naturvärdena i odlingslandskapet är knutna till de öppna markerna som sköts med hjälp av bete eller slåtter och där det finns gamla solbelysta träd samt död ved i olika nedbrytningsstadier. För att naturvärdena ska bevaras är det viktigt att denna skötsel fortgår för att naturvärdena ska bevaras.

Eftersom jordbruksmarken även i framtiden kommer att vara ovärderlig för oss, behöver vi strategier för att bevara den. Kommunen har en nyckelroll i det arbetet, genom fysisk planering i översiktsplaner och detaljplaner. Men det krävs också en samverkan och diskussion med andra aktörer i samhället.

De gröna näringarna är viktiga för Götene kommun. Det är viktigt att behålla ett öppet landskap med en livskraftig och miljöanpassad jordbruksnäring och därmed en utveckling av den lokala livsmedelsproduktionen. Det kan uppnås genom att i upphandling, tillsyn och utvecklingsprojekt stödja ett mångsidigt lantbruk med betade marker och minskad användning av bekämpningsmedel, energi och konstgödsel. Det handlar också om att inventera åker- och betesmark och dess ekosystemtjänster och att gynna lokal matproduktion på landsbygden och i stadsmiljö och hav.

Indikatorer

- Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras och stärks.
- En kulturmiljöinventering ska genomföras.
- Invasiva arters spridning ska motverkas.